

Näen elämäni ensimmäiset luonnonvaraiset karhut istuttuani tuntikausia Suomen ja Venäjän rajavyöhykkeellä sijaitsevassa suurpetojen kuvauskojussa.

Kello lähestyy keskiyötä, kun kaksi ruskeaa, keskikokoista karhua ilmestyy metsän reunasta ääntäkään päästämättä. Ne etenevät metsästä suolle rauhallisin mutta päättäväisin askelin. Jo kauan ennen kuin olen havainnut nämä eläimet, ne ovat haistaneet suolla odottavan tuoreen sian raadon.

Karhut tutkivat aluetta huolellisesti, vaikka ovat käyneet täällä kymmeniä elleivät satoja kertoja.

Toinen karhuista nousee koivua vasten kahdelle jalalle, ja näyttää nuuhkivan jotakin. Neljällä nopealla tassun heilautuksella karhu on yht'äkkiä puussa monen metrin korkeudella. Hetken puun oksia haisteltuaan se pudottautuu ketterästi takaisin maahan.

Karhu on Euroopan suurin petoeläin. Se näyttää hitaalta ja kömpelöltä, mutta se pystyy juoksemaan yhtä nopeasti kuin maailman nopein ihminen **Usain Bolt**, 60 kilometriä tunnissa. Ilmeisesti puuhun kiipeäminenkin sujuu tassun käänteessä.

Noin tunti karhukaksikon ilmestymisestä, kolmaskin karhu ilmestyy suon reunalle. Kaikki kolme ovat varuillaan. Puolisen tuntia karhut kiertelivät toisiaan ensin kauempaa, sitten lähempää, ja lopulta asettuvat kaikki saman ruhon ääreen ruokailemaan. Karhut ymmärtävät, ettei raadon takia kannata ryhtyä tappelemaan. Raato on niin tuore, että siitä riittää ruokaa kaikille.

Suurpedot ruokailevat pitkään ja hartaasti, välillä toisilleen kovaäänisesti urahdelleen. Näky on vaikuttava. Eläimet ovat minusta noin kolmenkymmenen metrin etäisyydellä. Tunnen lievän alkukantaisen pelon nousevan sisälläni, mutta se jää inostuksen alle. Näin vanhaksi olen ▶

Kuhmon metsissä on enemmän susia kuin missään muualla Suomessa. Rajaseudulla viihtyvät myös karhut. Seuran toimittaja yritti törmätä suurpetoihin ja tarjosi itseään suden suuhun.

Teksti **Jukka Vuorio** Kuvat **Harri Mäenpää** ja **Jukka Vuorio**

Suden sy

Tarjolla
tänään:
mehevää
porsaan-
kyljystä ja
tuoretta
toimittajaa.

öttinä

Nämä karhut toimittaja näki Kuhmossa. Viimein karhut ajoi tiehensä paikalle ilmestynyt susi.

elänyt näkemättä Suomen luontoon kuuluvaa eläintä luonnossa.

Myöhemmin yöllä suon kaukaisimmalla reunalla vilahtaa nopeasti jotain suurta ja harmaata. En ehdi kunnolla nähdä mikä se on.

Pitkän ajan kuluttua sama hahmo ilmestyy jälleen. Se liikkuu nopeasti puiden välissä, välillä kadoten kokonaan. Se on susi, todella iso, lähes samankokoinen kuin pienin kolmesta karhusta.

Kun susi on kiertänyt suota ja karhuja pitkään, välillä takaisin metsikköön kadoten, se alkaa lähestyä karhuja kiemurtelevaa reittiä.

Ensin yksi karhuista lähtee tassuttelemaan poispäin, kohta toinen läh-

tee sen perään. Kun susi on vain muutamien kymmenien metrien päässä, kolmas karhu nousee ruokailemasta neljälle jalalle. Susi ja karhu tuijottavat hetken toisiaan tilannetta punnitien.

Lopulta kylläinen karhu luovuttaa, ja lähtee haaskalta. Susi jolkottaa hetken karhun perässä tilanteen pomona.

Kun karhut ovat poistuneet suolta ja susi on aikeissa lähestyä raatoa, peto äkisti pysähtyy haistelemaan ilmaa. Susi jäykistyy, kyristyy ja juoksee sitten metsään, eikä palaa enää tänä yönä.

Jotain se vaistosi – luultavasti minut.

Pelkäämätön perheenäiti

Kainuussa paikallislehtien yleisönosastot täyttyvät petovastaisista kirjoituksista, pannoitetut tutkimussudet katoavat mystisesti ja Luonto-Liiton suurpetojen suojelukampanjan keulakuva Auli-susi ammuttiin vuoden alussa, virallisen selityksen mukaan vahingossa. Suurpetoja pelätään lähinnä lasten ja kotieläinten puolesta.

Riistan- ja kalantutkimuslaitoksen tämän vuoden maaliskuussa julkaiseman lausunnon mukaan Suomessa on parhaillaan noin 150 sutta. Suurin osa havainnoista keskittyi Kainuun seudulle, etenkin Kuhmoon. Karhuja ar-

”Ei pihapiirissä käyvä susi mitään häiriköi tai käyttäydy omituisesti, vaan sudelle ominaisesti.”

Mervi Laaksonen ja tyttären tuleva koulutie. Pedot eivät huoleta, toisin kuin liikenne.

vioidaan Suomessa olevan tänä kesänä noin 1600.

Kuhmolainen perheenäiti ja biologi **Mervi Laaksonen** retkeilee, marjastaa ja sienestää pelotta – vaikka on törmännyt metsässä karhuun.

Vierailen Laaksosen perheen kodissa, joka sijaitsee keskellä kuhmolaista maaseutua.

Kuhmon karhuja ja susia ei koeta uhaksi perheen viisivuotiaalle tyttärelle.

”Enemmän lapsen kannalta huolestuttaa talvella pihassa käyvä lumiaura ja läheisen maantien Venäjälle suuntautuva liikenne. Meidän perhe retkeilee luonnossa kesällä ja talvella ja

ennemminkin sitä toivoisi, että joskus näkisi jonkun suurpedon. Mutta ei niitä näe, kun ovat niin säikkyjä ihmisen äänille.”

Laaksonen oli muutama vuosi sitten töissä kuhmolaisella luonnonsuojelualueella ja käveli alkusyksyn iltapäivänä pitkin metsäpolkua. Hän oli liikkeellä yksin, eikä pitänyt juurikaan ääntä.

Kohta polun mutkan takaa käveli esiin karhu. Biologi pysähtyi. Eläin ehti kolmenkymmenen metrin päähän, eikä vielääkään näyttänyt huomaavan Laaksosta.

”Hetken aikaa päässä vilisi, että mitä pitikään tehdä karhun kohdatessaan. Sitten huikkasin sille, että hei karhu, täältä tulee ihminen. Silloin karhu pysähtyi muutamaksi sekunniksi ja juoksi sitten samaa tietä takaisin mistä oli tullutkin.”

Kesäisin Laaksosten perheen pihassa viihtyy perheen lisäksi lemmikkikaneja. Entä jos susi tulisi pihalle saakka? Eivätkö häirikkösudet paina mieltä?

”Ei se minua häiritsisi. Koko termi

häirikkösusi on huono. Ei pihapiirissä käyvä susi mitään häiriköi tai käyttäydy omituisesti, vaan sudelle ominaisesti. Susi on aikoinaan metsästetty niin vähiin, että nyt sen kuvitellaan kuuluvan vain erämaihin. Toki olisi sekä ihmisen että suden kannalta parempi, jos se ei hakeutuisi ihmisasukseen läheisyyteen etsimään ruokaa.”

Suden suuhun

Biologi Laaksosen kanssa suurpedoista juteltuani olen päättänyt ottaa selvää, ovatko karhu ja susi ihmiselle uhkia. Ja minähän olen ihminen siinä missä muutkin.

Kun kello lähenee kahtatoista yöllä, lähemme valokuvaaja **Harri Mäenpään** kanssa ajamaan Kuhmon maaseudulle. Olemme saaneet Laaksosen perheeltä läksiäislahjaksi alueen kartan, josta tähyilemme otollisia paikkoja petojen bongaamiseen.

Ajettuamme Kuhmon keskustasta monen kymmenen kilometrin päähän, jään autosta pitkän metsätien päähän. ▶

Iho nousee
kananlihalle.
Kahta sekuntia
myöhemmin
ymmärrän
eläimen olleen
vain jänis.

Papanoita ja patruunoita. Kuka on ampunut ja mitä, se jää mysteeriksi.

Suurpetoja kutsuttiin esiin loitsuilla ja ulvomalla, tulos jäi laihaksi.

Metsässä vallitsee uskomaton hiljaisuus. Vain käen kukkuminen katkaisee hetkittäin tyhjyyden ilmassa. Olen lapsena kuullut, että laskemalla käen kukunnat saa selville jäljellä olevat elinvuotensa. Ja koska yritän törmätä suurpetoihin, lasken kukkumiskertoja nyt erityisellä innolla. Käki kertoo elinvuosia olevan jäljellä vielä kohtuullisen paljon.

Astelen metsätietä rauhallisesti jatkuvasti kummallekin puolelle metsää tuijottaen.

Metsätie on pitkä. Kun olen jatkanut matkaani ehkä kilometrin verran, eikä petoja ole näkynyt, otan käyttöön vanhan kansan konstin.

Suomen kielessä on hämmästyttävän monta karhua tarkoittavaa sanaa. Otso, kontio, mesikämmen, nalle ja niin edelleen. Syy on vanhassa uskomuksessa, jonka mukaan metsän kuningas saapuu, jos matkamies käyttää sen oikeaa nimeä.

Nousen tien varressa olevalle kiville, lausun keskittyneesti ”karhu” ja jään odottamaan tulosta.

Ja sitten! Kaukana edessäni eläin ylittää tien. Iho nousee kananlihalle. Kahta sekuntia myöhemmin ymmärrän eläimen olleen vain jänis.

Mutta karhua tai sutta ei näy eikä kuulu.

Seuraavaksi etsimme kartalta suurrehkon hakkuuaukean. Kuljemme hakkuuaukean laidalle, sankan metsän reunaan. Kaivan laukustani aiem-

min päivällä ostamiani porsaankyljyksiä. Löyhyttelen kyljyksiä ilmaan, jotta mahdollisesti lähettyvillä oleva peto saisi vainun tarjolla olevasta pihvistä.

Kyykistyn metsän reunaan ja ojentelen kyljystä.

Paikalle ei kuitenkaan saavu kuin hyttysiä. Joukoittain hyttysiä. Ilmeisesti kyljyksestä valuva pieni verinoro saa ne innostumaan.

Useita tuoreita hyttysenpistoista aiheutuneita paukumia myöhemmin palaamme autolle.

Etsimme kartalta suon, jonne on loistava näkymä metsäautotieltäkin. Pysäytämme auton parhaalle mahdolliselle katselupaikalle, ja käyn viskaamassa yhden kyljyksen niin pitkälle suolle kuin suinkin jaksan.

Kökötämme autossa ja odotamme hipihiljaa. Puhumme vain kuiskaamalla. Kesäöinen suo on kuin maalaus, eikä siellä liiku mikään. Ei edes kettu, saati sitten susi tai karhu.

Yö on jo pitkällä, kun lopulta astun ulos autosta. Silloin huomaan astuneeni jonkin erikoisen päälle. Kenkäni alta paljastuu kaksi käytetty haulikon patruunaa. Eli joku ainakin on tällä paikalla nähnyt jotakin. Jotain on ammuttu.

Kun katson maastoa tarkemmin, huomaan maassa tuoreehkon lantakasan. Isoja, pyöreitä lantapalleroita. Mäenpään mielestä ne eivät voi olla muuta kuin karhun jätöksiä. Ehkä

haulikon patruunat ja lantakasa liittyvät yhtään, ehkä eivät.

Suomessa missään ei ole tehty viime vuosina niin paljon petohavaintoja kuin Kuhmossa. Silti niihin törmääminen näyttää olevan hankalaa. Viimeisenä keinona keksin houkutella susia ulvomalla.

Olen ennen matkaa kuunnellut netistä, miltä suden ulvonta kuulostaa. Se on pitkä, kumea surumielinen valitus. Yritän matkia sitä parhaani mukaan.

Tunnen oloni hyvin hölmöksi.

Porttikielto viherpiipertäjille

Koska vanhan kansan loitsut, porsaankyljykset, ulvonta ja umpimähkään Kuhmon metsissä törmäily eivät ole tuoneet minua lähellekään suurpetoja, on aika ottaa yhteyttä ammattilaiseen.

Seuraavana iltana istun kuhmolaisen Boreal Wildlife Centren luontokuvauskoukussa yhdessä luontoyrittäjä **Kari Kemppaisen** kanssa. Hän on kulkenut luonnossa ja metsissä pikkupojasta lähtien, ja tähdännyt eläimiä sekä kiväärillä että kameralla. Nykyään enemmän kameralla.

Kemppainen toivoo, ettei alati kumpungistuva suomalainen ihminen ole vielä täysin menettänyt kosketustaan luontoon.

”Suomessa on ollut ihmisiä nyt noin 10 000 vuotta. Siitä ensimmäi-

set 9000 onnistuttiin elämään luonnon kanssa sopuisuudessa.”

Menneessä maailmassa pohjoiset kansat arvostivat ja palvoivatkin karhuja, mutta ne ajat ovat vaihtuneet länsimaiseen petopaniikkiin.

”Kerran oltiin asiakkaiden kanssa meillä aamupalalla ja aamutelevisio oli auki. Siinä alkoi ruudun poikki juosta punaisella taustalla oleva hätätiedote. Ulkomaalaiset kysyivät, että mitä tapahtuu, onko jossain tapahtunut joku suuronnettomuus. Pudistin päätäni, että ei, joku on vain Etelä-Suomessa nähnyt karhun.”

Karhu on ihmiselle vaarallinen, jos ihminen joutuu emon ja pennun väliin tai jos karhu on haavoittunut eikä pääse pakenemaan. Suden tiedetään purren ihmistä viimeksi 1800-luvulla.

”Jos joku niitä pelkää, niin en minä sitä halua aliarvioida. Mutta julkinen keskustelu suurpedoista on aivan järkyttävää. Joku näkee yhden karhun tai suden jossain etelässä niin heti on helvetinmoinen haloo, paikalle tilataan suunnilleen poliisin erikoisryhmä ja armeija.”

Kemppainen myöntää itse pelänneensä metsässä vain kerran, 20 vuotta sitten.

Talvella, vain pienen matkan päässä kuvauskojasta, hanki petti yllättäen aloittelevan luontokuvaajan alta, ja mies vajosi lumeen kainaloitaan myöten. Vain pää ja selässä ollut rinka jäivät pinnalle.

”Siinä ähkiessäni mättään takaa ilmestyi iso, täysikasvuinen uroskarhu. Oikein kunnan järkäle. Se ajatteli minun kilpailevan kojun vieressä olevasta haaskasta. Karhu tuli suoraan minua kohti. Se seiso vain metrien päässä, tuijotti minua ja karjui vihaisena. Lumihanki lenteli sivuille isoina kappaleina, kun se iski tassuillaan maata. Silloin pelkäsin, ja ajattelin, että tähän minä nyt kuolen.”

Mutta metsän kuningas säästi Kemppaisen.

”Kamalasti huusin, että minä olen ihminen enkä ole kiinnostunut sinun haaskastasi, ja huidoin käsilläni kovasti. Karhu ei millään meinannut uskoa, etten sitä uhkaa. Se kiersi moneen ▶

Suomalainen lepää kun lukee

Pokkarit
3 kpl / 12€

Sen jälkeen Kempainen
ei ole petoja pelännyt.
Ei edes silloin,
kun kohtasi susilauman.

kertaan minut ympäri ja louskutti leukojaan. En tiedä kauanko siinä meni, mutta lopulta, lopulta se lähti pois.”

Sen jälkeen Kempainen ei ole petoja pelännyt. Ei edes silloin, kun kohtasi susilauman. Kiinnostus meni pelon edelle.

”Harrastan lintujen ja muiden eläinten houkuttelua myös niiden ääniä matkimalla. Kun huomasin sen lauman, asetuin heinikkoon nelinkontin ja ryhdyin matkimaan suden ulvomista. Ilmeisesti se kuulosti aidolta, sillä lauma ei lähtenyt karkuun vaan ryhtyi tassuttelemaan minua kohti. Viidenkymmenen metrin päähän ne pysähtyivät ja heiluttivat häntää. Se oli aivan huikea tilanne. Lopulta ne tajusivat, että olen ihminen, ja lähtivät aika kii-reesti pois.”

Luontoyrittäjän mielestä, tietenkin, suurpedot kuuluvat Suomen luontoon ja niitä täytyy suojella.

”Vaikka toisaalta, en minä kyllä missään nimessä halua, että jotkut etelän viherpiipertäjät tulevat tänne kertomaan kuinka niitä pitäisi suojella.”

Hiljenemme kahvia hörppien ja toiveikkaina odottamaan petoja.

Ja lopulta, siinä ne kaksi karhua nyt saapuvat. ■

Tämä kontio tassutteli lähimmäksi. Villipetojen näkeminen Kainuun metsässä oli huikea kokemus.